Datum: 04.11.2016 Novina: Vecernje Novosti
Rubrika: Kultura Strana: 20

ИЗЛОЖБА NO PASSARAN У ЛЕГАТУ ЗОРИЋ-ЧОЛАКОВИЋ ПОДСЕЋА НА ЈОШ СВЕЖ, ЖИВ И АКТУЕЛАН ОПУС ЂОРЂА АНДРЕЈЕВИЋА КУНА

Борац на фронту и у атељеу

Миљана Краљ

Мишела Блануша: Уметник који је до последњег тренутка веровао у идеје људске једнакости

СЕЉАЦИ који напуштају затворене оранице и улазе у рударска окна, да би мукотрпним радом зарадили хлеб од седам кора, док се на њиховом зноју богате страни капиталисти - није савремени призор из транзиционе Србије, већ са чувене мале графика "Крваво злато" Ђорђа Андрејевића Куна. Ово капитално дело наше историје уметности из тридесетих година прошлог века, део је поставке "Борђе Андрејевић Кун - No passaran", која ће бити отворена вечерас у Легату Зорић- Чолаковић, а чији је аутор Мишела Блануша, кустос МСУ.

- Ово амблематско дело социјално ангажоване уметности у међуратном периоду код нас настало је тако што је Кун, углавном тајно, у Бору, улазио са рударима у јаме, гледао их како напорно раде и тешко живе, и то неколико месеци скицирао, да би потом у свом стану, у Београду, на личној преси урадио неколико графичких мапа на јапанском папиру, са својим жигом и печатом - објашњава Блануша, која је за ову изложбу одабрала дела из Кунове друге стваралачке фазе, када је раскрстио са "буржоаским сликарством" и напустио теме којима се бавио студирајући у класи Љубе Ивановића, Петра Добровића и Милана Миловановића.

Залажући се за уметност левичарске оријентације, Кун је са својим истомишљеницима формирао групу "Живот" (Кујачић, Пиперски, Бераковић, Бенковић, Боднаров, Караматијевић...), која се, тражећи нови ликовни израз за ширење својих идеја, определила углавном за графику. Под паролом "За борбени реализам", деловали су илегално и у својим делима се залагали за једнака људска права, бољи живот и статус радника, права жена, противили се владајућем капиталистичком систему. Често су због тога били под присмотром полиције, па је Кун, прича Блануша, једну серију свог "Крвавог злата" штампао у Старом Бечеју. Део тиража је, ипак, био заплењен, а уметник приведен на информативни разговор.

- Био је то период борбе, скривања, али и вере да ради правичног, па је стално ишао даље, био борац, како у атељеу и на својим сликама, тако и на фронту - наставља кустос МСУ, подсећајући да је најзначајнији и најрепрезентативнији левичарски уметник на југословенским просторима, као члан Интернационалне бригаде, био учесник Шпанског грађанског рата. - Без обзира на то што је био активни војник, све време је цртао.

На изложби је, тако, и мапа графика настала на основу његових личних искустава, названа "За слободу":

- Приказао је патњу шпанског народа, борбу против фашизма на улицама, страдале, погинуле, стрељане, рањенике. Велики квалитет Куновог опуса је управо у томе што његова дела носе искуство непосредног учешћа у догађајима.

А део поставке је и слика по којој је цела изложба добила име - No passaran, на којој је представљена жена са пушком, за коју, после изучавања фотографија и документације, Мишела Блануша сматра да је лично Долорес Ибарури - чувена Ла Пасионарија:

- Много пажње посветио је женама и женском лику, али не у смислу хедонистичког уживања у њиховој лепоти, већ их је представљао као борце за своја права да постану значајан и равноправан део друштва - закључује Блануша, која је у свој избор укључила и Кунове графике настале на основу цртежа из НОБ-а (циклус "Партизани"), али и послератне слике.

Наглашавајући да се сликарством и графиком никада није бавио паралелно, саговорница издваја платна "Колона", "Изградња", "Сведоци ужаса", "Мртва природа" (у овом класичном жанру Кун слика машинку, чутуришу, рам за слику и шерпицу), која се од осталих дела социјалистичког реализма разликују и по Куновом интересовању за обичног човека, хуманизму који се као нит провлачи кроз читаво његово стваралаштво.

Уметник који је до последњег тренутка живота веровао у идеје људске једнакости, подсећа Блануша, оставио је и многе друге трагове у свом времену: учествовао је у припреми Другог заседања Авнојa у Јајцу, урадио први грб нове државе (имао је пет буктиња, петокраку, класје жита и траку), праву поштанску марку (штампану у само 20 примерака), прве новчанице, одликовања...

- После распада државе за коју се борио и у коју је веровао, цело наше друштво је имало потребу у једном тренутку да направи отклон од тог периода, окрене се неким новим демократским идејама и вредностима, да се врати грађанском сликарству, па је можда управо сада прави тренутак да се са дистанце и без острашћености сагледа Кунов огроман и богат опус - закључује Мишела Блануша, којој је велику помоћ и подршку у настанку ове изложбе дала Јерка Ђорђа Андрејевића, која је, како нам каже, "документационо центар за његов живот и рад". ■

Фалсификатор по задатку партије

- ТОКОМ рата, с обзиром на то да се знало да је комуниста, био је под сталном присмотром, па је морао да се повуче у илегалу - открива кустос МСУ. - Престаје да слика и црта и бави се искључиво фалсификовањем немачких докумената. Био је врхунски графичар, а немачки му је био матерњи језик, па се добро снаљазио у томе, и био је на висини задатка који му је партија поверила.

Фото: Анђела Стевановић

Плакат из трамваја

- ПРЕ уписа на уметничку школу, графички, граверски занат, Кун је изучно код оца у радионици - прича Мишела Блануша. - Када се као студент укључио у раднички покрет, правио је већ плакате, летке, агитпропски материјал, који је лепио по београдским улицама. Учествовао је у протестима комунистичке партије и направио један плакат који је окачио на трамвај. Полиција је успела да га скине, али је плакат пре тога видео цео град.